

Kaznovanje ruskega ujetnika pred šolo v Radovljici

Moj praded je bil ravnatelj - nadučitelj Julij Slapšak (roj. Rogačice 1874-1951 Ljubljana) v Radovljici za časa prve svetovne vojne. Pred tem je učiteljeval v Vodica, kjer se je rodila tudi moja babica Dora Novak Slapšak, ki je končala Vseučilišče v Zagrebu (v Ljubljani ga še ni bilo) in bila kasneje tudi učiteljica matematike v Novem Sadu, Ribnici ter OŠ Ledina v Ljubljani.

Praded je učiteljeval: Trebelno 1894-97, Leše 97-02, Vodice 02-11, Radovljica 11-19 in Ljubljana 19-36, kot ravnatelj OŠ Prule. Ustanovil je tudi gasilski društvi v Lešah in Vodica.

Dogodek pred šolo v Radovljici se je zgodil med poukom in pred oknom učilnice, ko je avstrijski vojak privezal ruskega ujetnika na vejo drevesa. Ujetnik je imel roke zvezane na hrbtu, nato pa mu je zapestja ponovno zavezal na vrv in jo vrgel čez močno vejo ter zategnil. Pri tem mu je zadaj dvignil roke tako močno, da je ujetnik na prstih komaj stal v tem nemogočem položaju. Drugi konec vrvi je potem trdno zategnil in privezal, tako da se ujetnik ni mogel rešiti ali si olajšati položaja. (Po mojem očetu je bila to običajna (predpisana) kazen v avstrijski vojski, tako da ni šlo za samovoljo ali izživljanje.)

Nadučitelj sprva tega ni videl, vendar mu je pritegnilo pozornost pogledovanje učencev skozi okno. Takoj je stopil ven do ujetnika in ga začel odvezovati. Ko je to naš vojak videl, je zgroženo priskočil in ga ustavil. Nadučitelj pa se ni pustil in je zahteval, naj takoj odveže in odpelje ujetnika. Avstrijec mu je odgovoril: »Če bi vi samo vedeli, kaj je tale zagrešil, se ne bi zavzemali zanj!« Moj praded pa mu je odvrnil: »Že mogoče, vendar vam prepovedujem to početje tukaj pred šolo in otroki!« Naš Avstrijec je pogledal proti učilnici, k otrokom, ki so strmeli skozi okna, doumel in odpeljal ruskega ujetnika stran neznani usodi naproti. Pouk pa se je nadaljeval.

Drugi dogodek, ki se ga spomni stric po pripovedovanju njegove mame, je bil, ko so ruske ujetnike obesli po celem drevoredu v Radovljici. Kar je bila verjetno žalostna posledica sicer veličastnega preboja pri Kobaridu (oktober 1917), ko so zajeli češke fante, ki so prebegnili k Italijanom in se nato borili proti Avstriji, vendar leto obešanj ni poznano, da bi to lahko potrdili.

Julij Slapšak je bil tudi pisatelj in je napisal med drugim Mišjakovega Julčka, En starček je živel (1944) ter zgodovinsko povest Turki pred svetim Tilnom (1910), ki je bila 1914 prevedena v češčino pod naslovom Turki pod taborem. Prevedel je tudi Grimove pravljice, kot npr. Mizica, pogrni se. Njegov življenjepis je tudi v wikipediji in Slovenskem biografskem leksikonu ter spletni strani Slapšakovih www.slapsak.net. Zanimivo je, da je tudi moj oče napisal zgodovinsko povest o Turkih z naslovom Legenda o sv. Heleni in sv. Marjeti (2008) skoraj sto let pozneje, kar pa o pradedu prej nisem vedel in oče tudi ne. Sam sem na to naletel ob zbiranju gradiva za ta opis dogodka, za kar sem vam hvaležen.

Igor Šimac